

FRANC TROBEC JE EDEN POSLEDNJIH MLINARJEV PRI NAS

Mlinska kolesa se ne sučejo v prazno

Tistega nedeljskega popoldneva v njegovem mlinu globoko pod hišo ni ropotalo. Skrito mlin-sko kolesje s svojim skrivnostnim spletom prenosnih gredi, jermenja in vzvodov, je ostajalo tiho in pozabljeno nekje globoko pod debelimi podi, in če ne bi bilo prijetnega vonja po moki in širokih lesenih stopnic, ki so vodile nekam v temno globino, bi človek mislil, da v tej hiši mlina sploh nikoli ni bilo.

Franc Trobec zdaj vse bolj poredko požene svoja mlininska kolesa. Potrebujemo ga kmetija, šest glav živine v hlevu, pa gozd, senoži in lazi tam za hišo, ki pomenijo zanj in za njegovo družino poglaviti kruh.

»Ja, brez zemlje bi bila bolj trda,« pravi Franc, ki s svojimi petinasedemdesetimi leti sodi med najupornejše korenine v Srednjem vrhu nad Polhovim Gradcem. »Od mlina bi bolj težko živeli. Še zlasti zdaj, ko ljudje ne sejejo več toliko žita. O, včasih pa smo mleli, da je bilo veselje. Vozili so k nam iz vseh okoliških krajev – iz Polhovega Gradca, s Kozjeka, Dobrove, celo iz Dravlj. Danes pa pač ljudje raje kupujejo, kot da bi sejali. No, če pa kdo že kaj pripelje, mu seveda še vedno zmeljemo.«

Francu Trobecu pesem mlinjskih koles odzvanja

v ušesih, že odkar pomni. Pomagal je že kot otrok mleti svojemu očetu, ki pa je poleg mlina premo-gel še žago. Toda tam leta 1926 je prišla strašna povodenj in odnesla vse – s hišo vred. Od vsega jim je ostal le en kozolec. Tedaj je bilo Francu komaj petnajst let. Nič ni pomagalo, morali so si zgraditi novo hišo, pa čeprav je bila stara že pravi kulturni spomenik, saj je bila še iz leta 1630. Postavili pa so si tudi nov mlin in delo je spet steklo po starem.

Franc pa je bil še iznajdljivejši kot njegovi predniki. »Pred kakimi štiridesetimi leti je zgradil pravo domačo elektrarno,« pravi njegova žena Franciška, ki se je prisožila z domačije pri Kreslj onstran hriba. »V tistih časih je bila namreč huda stiska s petrolejem, pa je bilo to bolj kot nič. Elektrarnica je seveda služila le za razsvetlavo, pa zato, da so nam ljudje malce zavidali... Tedaj so bila kolesa še zunaj in v hudih zimah je bilo treba sekati led okoli njih, saj jih je sicer ta včasih zasakal nazaj in je vse polomilo.«

Pri Potrebuejš, kot pravijo domačiji Franca Trobeca, so morali vselej pošteno pljuniti v roke, da se je živel. »Po povodnji je bil tod okoli en sam plaz in razvaline,« se spominja Franc. »Se zdaj se pozna. Nasploh ti bregovi nikoli niso bili

kaj prida za kmetovanje. A jih vseeno obdeluje-mo. Zdaj še gre nekako, ko imamo kosilnico in stroje, prej pa smo morali vse na roke.«

Franc pa vendar ne more delati tako kot včasih. Daje ga hud sklepni revmatizem. Še dobro, da ima ob sebi domače. S Franciško imata pet otrok, od katerih pa so trije že odšli zdoma. Zdaj so že vsi odrasli. Ne ve kaj bi dal, da bi se mu še enkrat povrnilo nekaj tiste nekdanje mladostne svežine in čilosti. Ej, kako bi spet zavihal rokave in se zavihel v domači breg, tja nad Potrebuejšev graben, kjer diše bukke in kostanji, ali pa bi si spet zadel težko vrečo na rame in se izgubil nekje v svojem mlinu, kjer odmevajo najlepše melodije tega sveta.

BRANKO VRHOVEC

NAČRTI TURJAŠKEGA TD

Grad je bil fotografiran leta 1933

Turjak sicer spi zimsko spanje, ni pa tako s turističnim društvom, ki pozimi misli na poletje. Le-to je bilo sicer komajda rojeno konec julija, vendar si je zastavilo vrsto nalog za prihajajoče leto.

Med drugim bodo v kratkem organizirali seminar za mlade, ki so pripravljeni opravljati vodniško službo po gradu in okolici. Turjak nima samo gradu s svojo srednjeveško zgodovino, z borbo proti Turkom in z zvezo s protestantizmom na Slovenskem ter z zgodovino NOB, marveč je še kaj zanimivega v bližini.

Lep je izlet na Ahac in ogled tamkajšnje cerkve, ki so jo bili Turjačani zgradili v čast svojega slavnega sina, ki se je boril s Turki pri Sisku. V kapeli na pokopališču je ohranjeno srce enega od Auerspergovih sinov. V dolini sta dva starodavna mlina, Bajdinčev in Primanov, v Smrečju pa je spomenik NOB. Vse to si je vredno ogledati.

Člani turističnega društva so odkrili, da je bil Turjaški grad prefotografiran leta 1933 in da so fotografske plošče dobro ohranjene. To jih je navdihnilo za razstavo o zgodovini gradu, ki bo kar v gradu in sicer v viteški dvorani, če jo bo le mogoče toliko urediti. Odprli naj bi jo za občinski praznik 27. aprila, o čemer se že pogovarjajo s svetom za razvoj turizma pri občinski konferenci SZDL, ki bo kril materialne stroške razstave.

Za leto 1987 so si zastavili še nekaj načrtov, da bi dokazali svojo trmo spraviti Turjak na višji kulturni nivo. Pri tem ijamjo v mislih sanitarije, ki jih je treba nujno urediti v gradu (te so obupne v Zadržnem domu), potem kioski ali prostor za razglednice in spominke ter varovalne ograje za ogled ruševin.

Posebej trdijo oreh za ureditev sedanjega bifeja in sploh Zadržnega doma, ki je prava sramota za ta kraj. Vsako leto se tja zgrne nič manj kot 15 tisoč

šolarjev, ki si pridejo ogledat grad, a to ni nikomur mar. Vse kaže, da gostilna in trgovina nista v pravih rokah. Če bi bili lastniki podjetni, bi že zdavnaj zgradili nekaj takšnega, da bi bilo krajano v ponos in turistom v veselje. Tako pa je okrog doma vse navlečeno in še kontejnerja za smeti ne premorejo: smeri odmetavajo kar na rob gozda blizu mednarodne peš evropske poti.

Prizadevni člani turističnega društva so skupaj z mladino že priredili očistevalno akcijo in v načrtu jo imajo tudi v prihodnje, a to ne zadostuje. Turjaku je nujno potreben kontejner, ki ga bo kdo tudi redno odvažal. Ko se bodo rešili smeti, bodo skupaj z gozdnim gospodarstvom tudi uredili učno gozdno pot skozi gozd, ki bo tekla po nekdanji grofovske stezi, obdani s stoletnim drevjem. To bo nalašč za šolske izletnike.

Želja turističnega, lovškega in gasilskega društva je, da bi si preuredili Marof za potrebe krajanov, da bi se tako lahko večkrat dobivali in se skupaj zmenili za nove načrte, nove prireditve in sploh za poživitev tega lepega, a hudo zanemarjenega kraja.

ALBINA ADAMIČ

GASILSKEMU DRUŠTVU ZALOG NE MANJKA VOLJE DO DELA

Prizadevni kljub pomanjkljivi opremi

Je že tako, da gasilska društva ponekod ne služijo zgolj svojemu osnovnemu namenu, ampak so hkrati tudi uspešni in koristni spodbujevalci družbenega življenja v kraju. To bi v spletu posameznih društev veljalo še zlasti za GD Zalog –

Stari gasilski dom zaloškimi gasilcem v sili še vedno pride prav

mlado in prizadevno gasilsko skupino, iz KS Pol-hov Gradec, ki v svojem humanem delu vidi tudi temelj za kar najširše delovanje v kraju.

Društvo se je postavilo na noge pred vsega dobrimi štirimi leti, namreč aprila 1982, ko je skupina zagnanih domačinov sklenila prekiniti desetletno mrtvilo, ki je vladalo v zaloškem gasil-stvu, je pa že pokazalo voljo in prizadevnost, ki gbeta dobre rezultate.

»Kraj je že prav potreboval takšno organizaci-jo,« so ugotovili v skupnem pomenku predsednik GD Janko Alič, poveljnik Miha Alič in tajnica, ki pa raje ostaja neimenovana. »Objekti na našem območju so namreč izpostavljeni precejšnji nevar-nosti požarov zavoljo strele, obenem pa v kraju tudi nimamo nobene mladinske organizacije, ki bi

zdrževala mlade. Društvo zdaj tako dejansko opravlja kar dve funkciji: Skrb zlasti za protipo-žarno preventivo in hkrati obnavlja medsebojne stike v kraju, še zlasti med mladimi. Slednje ne čisto brez osnove, saj je kakih 90 odstotkov naših članov mlajših od 30 let.«

GD Zalog ima trenutno v svojih vrstah 32 članov (od tega 10 žensk) in v reorganizacijski zasno-vi obsega tri vasi: Setnik, Praproče in del Smolni-ka. To je bil tudi razlog, da se je preimenovalo v GD Zalog, medtem ko se je staro društvo, usta-novljeno leta 1952, imenovalo preprosto GD Setnik-Praproče.

»Vasi in zaselki, ki jih pokrivamo, so raztreseni po velikem, zvečinoma strmih bregovitem prostoru, in kot taki predstavljajo za nas precej težke teren-ske pogoje,« pravita Janko in Miha Alič. »Zadeva je mučna zlasti v sušnem obdobju, ko se temu pridruži še pomanjkanje vode. Še vedno namreč

manjka zmogljivejših rezervoarjev. Prav zato bi potrebovali močnejšo, 800 l brizgalno, kajti ta, ki jo imamo zdaj (600 l), je za te strme bregove prešibka. Nasploh nam manjka nove, sodobnejše opreme. Toda za to ni sredstev. Odvisni smo v glavnem le od lastnih financ, kajti tu ni industrije, na katero bi se oprli. Po svojih močeh nam sicer pomaga Hoja iz Polhovega Gradca, ki pa je še sama v škripcih.«

GD Zalog pa tare, kot ugotavlja njegovo vod-stvo, tudi prostorska stiska. Do leta 1982 so imeli gasilci na voljo le mali stari gasilski dom, potem pa je novoustanovljeno društvo dobilo v najem spodnje prostore novejšega poslopja, ki je last KS in sicer za dobo 5 let. Obljubili pa so jim, da kolikor bodo delali, bo pogodba obnovljena.

»Vsekakor si želimo, da bi ohranili te prostore vsaj tako dolgo, dokler nimamo novega doma. Seveda pa to ne bo moglo trajati v nedogled. Morali si bomo kako pomagati. Naši člani imajo veliko volje do dela, in če bi imeli lokacijo, bi nov dom že kako zgradili. Toda lokacije ni. Po svoje nam za zdaj postrani prav pride tudi stari leseni dom, v katerem imamo še vedno nekaj opreme (del te so dobili od civilne zaščite). Nasploh je presenetljivo, kako smo napram mnogim drugim društvom ubogi in nepreskrbljeni, pri našem delu pa – lahko rečemo – vendarle učinkoviti.«

BRANKO VRHOVEC

MEDOBČINSKA GOSPODARSKA ZBORNICA LJUBLJANA

LJUBLJANSKA TURISTIČNA ZVEZA LJUBLJANA

OBRATNA ZDRUŽENJA LJUBLJANSKE REGIJE

Razpisujejo

NATEČAJ ZA NOVE SPOMINKE LJUBLJANSKE REGIJE

1. K sodelovanju vabimo vse posameznike, likovni-ke, šolsko mladino, aktivne zadržnikov, izdelovalce domače obrti, oblikovalce, arhitekta, upokojeince in druge, da s svojimi predlogi in izdelki sodelujejo v natečaju. Vabimo tudi OZD, društva upokojeincev, društva paraplegikov, člane turističnih podmladkov, pionirske šolske zadruge, člane turističnih društev.

2. Namen natečaja je v spodbujanju čim širšega kro-ga občanov za oblikovanje in izdelovanje najrazlič-nejših izdelkov, ki bodo lahko služili kot turistični spominki. Še zlasti apeliramo na posamezne OZD na območju ljubljanskih občin, da poskušajo del svojih proizvodnih programov razumeti tudi kot turistično zanimiv izdelek. Na to pa se seveda navezuje vpraš-nje embalaže, opreme itd.

3. Kaj so spominki? Na kratko povedano so to vsi tisti predmeti ali izdelki, ki jih kot turisti, izletniki ali gostje v tujem kraju kupimo, dobimo v dar, vzame-mo ipd. in ponesejo v svoje primarno kulturno okolje. To so lahko uporabni in okrasni predmeti, tudi taki, ki jih lahko pojemo ali popijemo, to so izdelki domače in umetne obrti, pa razglednice (ko-pije starih in take s sodobno fotografijo in oblikova-njem), plakati, nalepke, majice, kopije spomenikov premične kulturne dediščine, likovna dela, maskote, jedilni listi in še kaj...

4. V natečaju bomo upoštevali vse izdelke, ki bodo poslani do razpisnega roka. Posebna strokovna ko-misija v sestavi:

Drago Železnik, predsednik; Janez Bogataj, član; Marjan Loboda, član; Janez Suhadolc, član; Niko Jerman, član; Milan Aleš, član; Dragan Kovačević, član; Zvonc Zagar, član;

bo ocenila izdelke na osnovi naslednjih kriterijev:

– kriteriji kakovosti (gradivo, izdelava, celovi-tost)

– kriterij kulturne dediščine (glede na Ljubljano in širšo okolico)

– kriterij aplikativnosti izdelka
– kriterij ekonomske vrednosti
– kriterij tipičnosti in lokalne vezanosti
– kriterij likovne estetske vrednosti
Izdelek mora biti tudi tehnološko primeren za organiziranje proizvodnje spomenikov.

5. Natečaj traja do vključno 28. 2. 1987. Ideje in izdelke (lahko tudi prototipe) pošljite na naslov: Medobčinska gospodarska zbornica Ljubljana, Igriška 5.

6. Rezultati natečaja bodo objavljeni v ustreznih sredstvih javnega obveščanja, razstava vseh prispelih in nagradjenih izdelkov pa v maju 1987.

7. Nagradjeni spominki oz. izdelki bodo poleg nagrad v višini

1. nagrada 300.000 din
2. nagrada 200.000 din
3. nagrada 150.000 din

prejeli tudi priznanje za najboljše spominke ljubljans-ke regije. To priznanje naj bi bodeče tudi pomenilo znak kakovosti za spominke na območju ljubljanske regije.

8. Posebne denarne nagrade za najbolj uspele spo-minke pa bodo podelili: Dom Ljubljana, Kompas Ljubljana, Ljubljanska turistična zveza, Ljubljanska kulturna skupnost, Obrtna združenja Ljubljane

9. Denarno nagrado v višini 100.000 din bo podelila Skupščina mesta Ljubljane za prispevke, ki bodo ponazarjali simbol mesta Ljubljana.

10. Po zaključnem natečaju in razstavi vsi izdelki osta-nejo v lasti razpisovalca natečaja.